

Övernaturlig eller daglig bröd?

Timo Eskola

Nytestamentlig narrativ forskning lyfter nu som då fram intressanta detaljer. Men med ett litet exempel ur den narrativa teologin ser vi att man också kan lyfta fram rätt så stora ämnen. Kan det vara möjligt att förstå bönen Fader vår på ett nytt sätt?

Forskare noterar att denna urgamla bön är svårast att förstå i frågan om ”vårt dagliga” bröd. Det grekiska ordet, som man försöker översätta är knepig. Olika översättningar har föreslagits inom den kristna tron sedan dess början. Kan detta prolem lösas?

”Ge oss i dag vårt dagliga bröd. Och förlåt oss våra skulder, så som vi förlåter dem som står i skuld till oss.” (Matt 6:11–12)

Stället är svårt att uttolka, eftersom det grekiska ordet är rent ut sagt underligt (*epiousios*). Det passar inte in i satsen. Meningen översattes tidigt till latin med ordet ”supersubstantialis”. Detta ord pekar på ett övernaturligt och till sitt väsen anmärkningsvärt bröd – men inte dagligt. Detta är trots allt latin, och vi kan inte säkert veta om det lär oss något om det grekiska ordets ursprungliga betydelse. Översättningen är visserligen mekaniskt korrekt gjord, men uttrycker inte nödvändigtvis vad Jesu ursprungliga tanke var.

Vad betyder då det grekiska ordet egentligen? Ordet är en sammansättning av två ord, ett ord som talar om en natur eller ett väsen, som föregås av prepositionen ”på” eller ”framför”. Just detta ser vi i den latinska översättningen som använder de i våra översättningar främmande orden ”super” och ”substans”. Detta förklarar inte saken på långt när.

Hjälp från berättelsen

När vi tar hjälp från berättelsen, blir saken klarare. Berättelsens betydelse i narrativet handlar om den sista måltiden. Nattvarden tolkades nämligen ofta i samtiden som att Jesus instiftar ett prästerligt måltidsoffer. Han fungerar som Guds nye David och Israels Messias, som sätter grunden för frälsningen i templet. Israels andliga offergustjänst upphör, och det eskatologiska templet Kristus är frälsningens riktiga plats. I detta tempel får de troende delta i översteprästens måltid, som är bröd och vin. På detta sätt fungerade också de historiska prästerliga måltiderna. De träffades varje vecka i templet med brödoffer och drickoffer. Också detta sköttes av översteprästerna.

Handlar alltså bönen Fader vår om nattvarden? Denna tolkning kräver språkliga argument. Teorin är inte godtagbar om vi inte finner att bilden om offermål-

tiden används på andra ställen i Nya testamentet. Lyckligtvis finns det sådana. Då det talas om templets matoffer används nämligen termer som ”framburet” bröd (Mark 2:26 använder ordet ”skådebröd”). Nu är vi språkligt närmare Herrens böns vokabulär.

Kan det då vara så att den svåra termen i Fader vår beror på att grekiskan är en svår översättning av Jesus, som talade arameiska? Detta är givetvis möjligt. Det kunde förklara att det inte var svårt att göra en latinsk översättning, men att evangeliets grekiska använder en svårtolkad variant av det arameiska ordet.

Vi kan finna annat som talar för detta, och det kommer från syriskan, som är släkt med arameiskan. Forskare har nämligen jämfört med tidiga syriska översättningar (givetvis översatta från grekiska) av Nya testamentet. I de översättningarna används ett ord som betyder framlagt eller framme liggande bröd. Därför har forskare föreslagit att det handlar om att dessa översättningar har tolkat det grekiska ordet med denna speciella syriska term.

I detta fall verkar det som att det i Fader vår förekommande grekiska ordet har varit synonymt med ord för ”framburet” bröd, som är en bild av templets skådebröd. Forskare gör liknande jämförelser enbart med språkvetenskapliga medel. Teologi gör detta med hjälp av egna föresatser. Det hänvisade argumentet är visserligen senare än grekiskan, och de syriska översättarna inte hade hört Jesus tala på arameiska (som alla andra under det andra århundradet). Men den erbjuder oss ett intressant inlägg.

Offer vår vår skull

Hur kan denna förklaring av Fader vår ändra tolkningen av den? Det kan lyfta fram intressanta tillskott i förståelsen av det kristna livets. Baserat endast på det latinska ordet kan vi ännu inte förklara allt. Detta är en ny teologisk tolkning. Det Jesus kan ha menat med bönen är att vi kommer fram till Guds nya tempel för att få det nya offerbrödet när vi ber honom om syndernas förlåtelse: ”ge oss vårt framburna bröd (offerbröd), och förlåt oss våra synder”.

Johannes evangelium har en liknande tanke. ”Guds bröd är det som kommer ner från himlen och ger världen liv.” (6:33) Här förbyts manna-undret till offerbröd. ”Jag är det levande brödet som har kommit ner från himlen. Den som äter av det brödet ska leva i evighet. Och brödet som jag ger är mitt kött, för att världen ska leva.” (6:51)

Dessa exempel belyser ett självklart faktum. Den frälsta människan lever det nya livet i Herrens nya tempel. Gud själv frambär offret för våra synder. Ur meningen framgår att det inte handlar om ”dagligt” bröd, utan att det är något extraordinärt. Evangeliet i sin helhet berättar att det är Kristi kropp som blir ett offer för våra synder. Och särskilt anmärkningsvärt är att Jesus kan ha talat om detta redan under sitt liv, långt före påsken. För enligt det nya narrativet talar han ofta om detta, att han skall offra sig själv innan Israel kan befrias och det nya templet kan byggas av levande stenar.